

การเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร : งานวิจัย

* ฐิติสิทธิ์ พุฒิวีสารทาศัย

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นสิ่งจำเป็นและขาดไม่ได้สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเสมือนหนึ่งหัวใจซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและขาดไม่ได้สำหรับร่างกาย ประเทศชาติและบ้านเมืองของเราได้เคยจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วหลายครั้งหลายหน นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยร่วมยุคสมัยในปัจจุบัน

ก่อนที่จะมาลงสมัครรับเลือกตั้งนั้น บุคคลต่าง ๆ ที่พรรคการเมืองจะต้องทำการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นมืองค์ประกอบอะไรบ้างที่เป็นเกณฑ์อันสำคัญในการสรรหา ได้มีผู้ทำการศึกษา เรื่อง "การเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย" โดย นายสาริต ชวะโนทัย (2531) พบว่าระบบการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทยนั้นจะมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันในหลักการ แต่จะมีความแตกต่างกันน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในพรรคเป็นตัวกำหนดอยู่เบื้องหลัง พรรคชาติไทยและพรรคกิจสังคมจะมีหลักการเลือกสรรที่ตรงกัน คือคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก ติดตามด้วยประสบการณ์ทางการเมือง สำหรับพรรคประชาธิปัตย์ จะมุ่งเน้นในฐานะทางสังคมและอุดมการณ์ทางการเมือง ส่วนพรรคประชากรไทยจะคำนึงถึงคนที่มีความรู้ด้านการพัฒนาเป็นหลัก แต่ทั้งนี้ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองส่วนใหญ่มีความต้องการตรงกัน คือ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี และการมีประสบการณ์ทางการเมือง โดยให้ความสำคัญเป็นอย่างน้อยต่ออุดมการณ์ทางการเมือง และในประเด็น

* บรรณาธิการประจำแผนกบริการสารสนเทศ หอสมุดและ ศูนย์สนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต : ศศ.บ. (บรรณารักษศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การเสนอข้อต่อรองแลกเปลี่ยนในการสรรหานั้น ส่วนใหญ่จะต้องเป็นบุคคลที่เคยได้รับตำแหน่งทางการเมืองมาก่อนในอดีตและอยู่ในเขตพื้นที่ที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

ในฤดูหาเสียงเลือกตั้งแต่ละครั้งผู้สมัครจะมีเวลาหาเสียงกันประมาณเดือนเศษ จึงยากที่จะพบปะประชาชนได้ทั่วถึงต้องอาศัย “ห้วกะแนน” ในการออกพูดคุยกับประชาชนแทนตัวเอง ดังนั้นการที่ผู้สมัครจะ “สอบได้” หรือ “สอบตก” ห้วกะแนนจึงมีส่วนสำคัญมาก และเป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อฤดูกาลเลือกตั้งมาถึงทีไร ก็จะมีการสังหารห้วกะแนนสำคัญ ๆ ของผู้สมัครในพื้นที่ผู้มีอิทธิพลครอบงำอยู่เสมอ ดังนั้น “ห้วกะแนน” นับได้ว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของ ส.ส. จึงได้มีผู้ทำการศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างห้วกะแนนกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบการเลือกตั้งของไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดย นายสุริยันธ์ จิรสัตยสุนทร (2531) มีผลการศึกษาถึงที่มาของห้วกะแนน พบว่าการที่ผู้สมัครไม่สามารถส่งข่าวของตนไปสู่ประชาชนได้โดยตรงอย่างทั่วถึง อันเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ระยะเวลาหาเสียงมีน้อย

2. เสียค่าใช้จ่ายสูง

3. เขตเลือกตั้งกว้างใหญ่และมีจำนวนประชากรมาก จึงต้องใช้ผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนในการส่งข่าวสารการใช้ตัวแทนจึงเป็นที่มาของห้วกะแนน และส่วนใหญ่แล้วห้วกะแนนมีอาชีพเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างห้วกะแนนกับผู้สมัครรับเลือกตั้งพบว่าส่วนใหญ่แล้วเป็นไปในลักษณะการช่วยเหลือเกื้อกูลแบบผู้อุปถัมภ์ - ผู้ได้อุปถัมภ์ต่อกัน ทั้งก่อนและภายหลังการเลือกตั้ง สำหรับความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์ - ผู้ได้อุปถัมภ์ของห้วกะแนนกับผู้สมัคร เป็นไปในลักษณะของ “ปิยะวาจา” “อัด-

จริยา” และ “สมานัตตา” ผสมผสานกันอยู่ ส่วนลักษณะ “ทาน” ส่วนใหญ่แล้วไม่เป็นแต่อย่างใด

วิธีการหาเสียงของห้วกะแนนที่ใช้แบ่งได้ 2 วิธีที่สำคัญคือ

1. ใช้ความเป็นผู้นำทางความคิดเห็นของคน

2. การให้ผลประโยชน์ตอบแทน ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว ได้แก่ การสร้างสาธารณประโยชน์แก่ชุมชนและการเลี้ยงอาหาร สำหรับการซื้อเสียงหรือการแจกเงินโดยตรง พบว่าปรากฏน้อยมาก

การใช้การสื่อสารกับวิธีการหาเสียงอื่น ๆ ของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ได้มีผู้ทำการวิจัย เรื่อง “กระบวนการสื่อสารในการเลือกตั้ง ระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร” โดย นายธูปปรนรต วัฒนภรณ์ (2533) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าประเด็นที่ใช้ในการพูดปราศรัยหาเสียงมากที่สุด คือการกล่าวถึงนโยบายและการแก้ไขปัญหา สื่อบุคคลเป็นสื่อที่ประชาชนมีโอกาสรับทราบข่าวสารการเลือกตั้งและเป็นแหล่งข่าวที่ทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งน้อยที่สุด ส่วนสื่อมวลชนและสื่ออื่น ๆ เป็นสื่อที่ประชาชนมีโอกาสรับทราบข่าวสารการเลือกตั้ง และเป็นแหล่งข่าวที่ทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งมากที่สุด วิธีการหาเสียงที่นิยมใช้มากที่สุด คือ การใช้หนังสือเชิญชวน ใบปลิว และแผ่นพับ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการติดต่อจากกลุ่มผู้นำพรรคผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สนับสนุน ส.ส. และผู้ช่วยหาเสียงอื่น ๆ ประชาชนมีการติดตามการทำงานของ ส.ส.น้อยที่สุด แต่ก็ทราบว่า ส.ส.มีหน้าที่เป็นตัวแทนเป็นปากเสียง และรักษาผลประโยชน์ จะไม่เลือก ส.ส.อีกหากไม่ได้ปฏิบัติตามที่หาเสียงไว้และส.ส.สร้างประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นน้อยที่สุดด้วย

สำหรับผลจากการสัมภาษณ์ พบว่าประเด็นที่ใช้ในการพูดปราศรัยหาเสียง คือ เรื่องของท้องที่อุดมการณ์ นโยบายและผลงาน สื่อบุคคลมีความ

สำคัญต่อการรับทราบข่าวสารการเลือกตั้ง และเป็นแหล่งข่าวที่ทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง วิธีการหาเสียงนิยมออกไปเดินหาเสียง พบปะบุคคลที่มีความสำคัญในพื้นที่ มีการจัดสร้างสาธารณประโยชน์ตามที่มีการร้องเรียนหรือร้องขอการติดตามการทำงานและติดต่อกลับมาทำได้ทั้งทางตรง เช่น มาพบที่บ้านหรือใช้โทรศัพท์ เป็นต้น และทางอ้อม เช่น ผ่านผู้นำชุมชน เป็นต้น

พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้มีงานวิจัยหลายเรื่องเช่น เรื่อง *"ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป 27 กรกฎาคม 2529 ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย"* โดย นางรังสิมา ศิริรังษี (2530) พบว่าทัศนคติที่มีต่อการเลือกตั้งทั่วไปไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ไปหรือไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทัศนคติที่มีต่อสถาบันการเลือกตั้ง, ทัศนคติต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และทัศนคติต่อรัฐบาลไม่มีความสัมพันธ์กับแบบแผนพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย ดังนั้นการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนิสิตนักศึกษาจึงไม่ขึ้นอยู่กับความพอใจหรือไม่พอใจ ที่มีต่อสถาบันการเลือกตั้ง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาล นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไปลงคะแนนเสียงด้วยจิตสำนึกมากกว่าถูกระดม ที่เป็นอย่างนี้เพราะนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้สึกมีประชาธิปไตยทางการเมืองมากกว่า จะเห็นการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่จะต้องมีส่วนร่วมผูกพันกับระบบการเมือง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าความตั้งใจที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนิสิตนักศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับแบบแผนพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และแบบแผนของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน

และเรื่อง *"ปัญหาพฤติกรรมการณ์ออกเสียงเลือกตั้งในระบบการเมืองไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการ*

เลือกตั้งทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2531" โดย ร.ต.อ.ปิยะพันธ์ ปิงเมือง (2532) ได้ศึกษาวิจัย พบว่าประชาชนกรุงเทพมหานครเขตรอบนอก ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่ากรุงเทพมหานครเขตรอบใน ประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 11 เขตภาษีเจริญ เขตบางกอกใหญ่ เขตหนองแขม ไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุดร้อยละ 44.32 เขตเลือกตั้งที่ 1 เขตดุสิต (ไม่รวมแขวงสี่แยกมหานาคและแขวงสวนจิตรลดา) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยที่สุด ร้อยละ 31.52 เขตกรุงเทพมหานครรอบในมีแบบแผนนิยมเลือกพรรคและพิจารณาตัวบุคคลไปด้วยพร้อม ๆ กัน จึงทำให้มีพรรคอื่น ๆ เข้าผสมแทนที่จะเป็นพรรคใดพรรคหนึ่ง ส่วนกรุงเทพมหานครรอบนอกพิจารณาพรรคเป็นหลักสำคัญ ผู้สมัครจะได้เข้ามาในลักษณะยากทีม ส่วนปัญหาในด้านกฎหมายของพฤติกรรมการณ์ออกเสียงเลือกตั้งกฎหมายเลือกตั้งมาตรา 32-34 ควรแก้ไขโดยเร่งด่วน โดยเฉพาะข้อกำหนดที่ให้ผู้สมัครใช้วงเงิน 350,000 บาท เป็นการกำหนดที่สวนกับความเป็นจริง สมควรแก้ไขโดยเร่งด่วน และบทลงโทษของผู้กระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งควรจะรุนแรงขึ้น สำหรับปัญหาการดำเนินงานนั้น การแบ่งเขตเลือกตั้งยังสับสน และมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยจนเกินไป การกระทำผิดของประชาชนที่พบมากในวันเลือกตั้ง นั่นคือการขาย จำหน่าย แจก แจกเลี้ยงสุราในเวลาที่ต้องห้าม การประชาสัมพันธ์นั้นมีการณรงค์เฉพาะบางเขต บางเขตก็มีการประชาสัมพันธ์น้อยควรระดมการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วทุกเขต เพื่อกระตุ้นเตือนให้ประชาชนชาวกรุงเทพมหานครออกมาใช้สิทธิมากขึ้น

สำหรับกฎหมายเลือกตั้งฯ นั้นได้แก้ไขเพิ่มเติมในเวลาต่อมาดังในมาตรา 15 ของพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 32 แห่งพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522

และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 32 เมื่อได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัครแต่ละคนจะใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดเกินหนึ่งล้านบาทไม่ได้ ทั้งนี้ไม่รวมค่าธรรมเนียมการสมัคร”

ส่วนมาตรการทางกฎหมายในอันที่จะป้องกันการทุจริต และข้อเสียเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นได้ถูกแก้ไขเช่นเดียวกัน ซึ่งได้มีงานวิจัยที่สอดคล้องกันในเรื่องนี้ คือ “มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการทุจริต และข้อเสียเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” โดย นายพรชัย เลื่อนฉวี (2535) พบว่า เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการหาเสียงเลือกตั้ง จนอาจกล่าวได้ว่า เงินทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในกลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ การขายเสียงโดยประชาชนเพื่อตอบสนองการข้อเสียของผู้สมัครเป็นไปอย่างกว้างขวางและกลายเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับผู้สมัครที่ประสงค์จะชนะการเลือกตั้ง มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่สามารถสกัดกั้นการข้อเสียให้น้อยลงได้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาดังกล่าวและได้เสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในอันที่จะป้องกันการทุจริต และข้อเสียเลือกตั้งดังต่อไปนี้

1. การร่นระยะเวลาหาเสียงเลือกตั้ง
2. การขยายฐานอายุผู้มีสิทธิเลือกตั้งจาก 20 ปี เป็น 18 ปี
3. การให้เงินสนับสนุนพรรคการเมืองโดยรัฐ
4. การกำหนดให้การเลือกตั้งถือเป็นหน้าที่
5. การกำหนดควมิลำเนาของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
6. การกำหนดเขตเลือกตั้งละหนึ่งคน
7. การแบ่งแยกอำนาจระหว่างอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร
8. การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการเลือกตั้ง

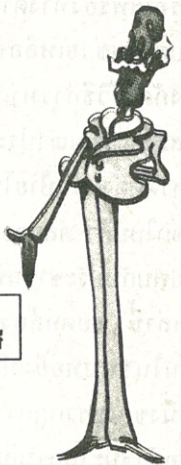
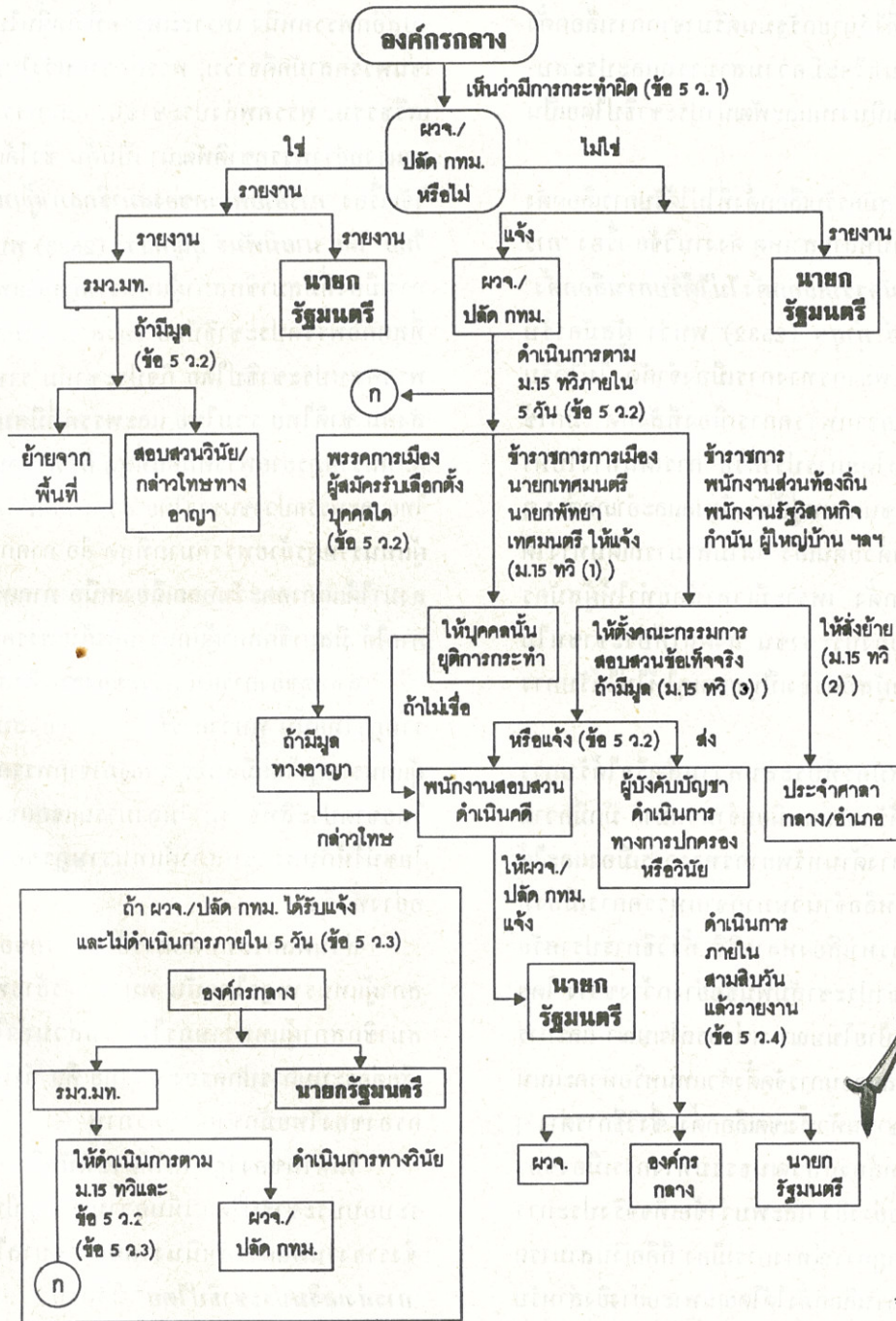
แห่งชาติ

นอกจากมาตรการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังต้องมีมาตรการเสริมอื่น ๆ อีก ซึ่งการแก้ไขปัญหาการทุจริต และข้อเสียเลือกตั้งจะทำให้สำเร็จสมบูรณ์ได้นั้นเป็นเรื่องยาก จำต้องอาศัยเวลาและความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

หลังจากได้รับการเลือกตั้งแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเสียงข้างมากจะรวมกันจัดตั้งเป็นฝ่ายรัฐบาลดำเนินการบริหารประเทศต่อไป ส่วนหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล ก็มีบทบาทในการควบคุมรัฐบาลในด้านต่าง ๆ เช่น การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ การเสนอร่างพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด การตั้งกระทู้ถาม เป็นต้น ดังมีงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2531 : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล” โดย นายณรงค์ ไชยวงศ์ (2532) ได้ศึกษาวิจัยพบว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลมีบทบาทในการควบคุมรัฐบาลอย่างได้ผลดีมาก โดยเฉพาะในการเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ เมื่อวันที่ 19-20 กรกฎาคม 2531 ได้มีการอภิปรายรัฐมนตรีทั้ง 4 ท่าน จากการอภิปรายครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของรัฐบาลอย่างมากจนทำให้การบริหารงานเต็มไปด้วยความรอบคอบมากยิ่งขึ้น

บทบาทที่เด่นอีกประการหนึ่ง คือ การเสนอร่างพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พบว่ามีร่างพระราชบัญญัติ พระราชกำหนดที่เสนอโดยพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่ผ่านเป็นกฎหมายได้มีจำนวนอัตราส่วน 1 : 3 จากกฎหมายทั้งหมดที่ผ่านการพิจารณาในปี 2531 - 2532 จำนวน 57 ฉบับ ส่วนกระทู้ที่ได้ตอบทั้งหมด 345 เรื่อง โดยตอบในที่ประชุมทั้งหมด 170 เรื่อง ตอบในราชกิจจานุเบกษา 175 เรื่อง และการควบคุมภายนอกที่ได้รับผลสำเร็จ

ผังขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อผิดกฎหมายเลือกตั้ง

มากอีกประการหนึ่งคือ การควบคุมจากสื่อมวลชนที่คอยตรวจสอบการบริหารงานรัฐบาลอีกด้วยทางหนึ่ง

นอกจากนี้ยังพบว่า โครงสร้างของระบบการเมืองไทย การที่ได้นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง และคณะรัฐมนตรีจะมีความสามารถและประสิทธิภาพในการดำเนินงานและพัฒนาประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก

สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งก็มีมากนั้นอาจมีหลายสาเหตุ ดังงานวิจัย เรื่อง “การศึกษากรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้รับการเลือกตั้ง” โดย นายเสนีย์ คำสุข (2532) พบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีทรัพยากรทางการเมืองจำกัด ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากพรรคการเมืองที่สังกัด มักใช้วิธีการหาเสียงโดยการปราศรัย การเดินทางไปหาเสียงกับประชาชนตามหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอต่าง ๆ ในเขตเลือกตั้งด้วยตนเอง แต่ไม่สามารถเดินทางได้ทั่วทั้งเขตเลือกตั้ง เพราะมีเวลาน้อยทำให้ผู้สมัครไม่เป็นที่รู้จักของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนไม่เกิดความนิยมผู้สมัครจึงเป็นสาเหตุให้ไม่ได้รับการเลือกตั้ง

ส่วนผู้สมัครที่ประสบความสำเร็จได้รับการเลือกตั้งหรือได้รับคะแนนนิยมจำนวนมาก มักมีความพร้อมเพียงพอทางด้านทรัพยากรทางการเมืองและได้รับความช่วยเหลือจำนวนมากจากพรรคการเมืองที่สังกัดใช้วิธีการหาเสียงหลายวิธี ทั้งวิธีการปราศรัยและการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง โดยการติดตั้งแผ่นป้ายโฆษณา หน่วยรถโฆษณา และการแจกใบปลิว ตลอดจนการจัดตั้งตัวแทนหรือหัวคะแนนไปพบกับประชาชนทั่วทั้งเขตเลือกตั้ง ซึ่งวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนในชนบทอย่างยิ่ง และพบว่าข้อเท็จจริงประการหนึ่งของปรากฏการณ์ทางการเมือง ก็คือเงินสามารถซื้อชัยชนะในการเลือกตั้งได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเขตเลือกตั้งในชนบท

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองมีความตึงเครียดก่อนข้างสูงอีกครั้งหนึ่งเมื่อใกล้วันเลือกตั้งครั้งใหม่ มีการเคลื่อนย้ายพรรคของนักการเมืองจากพรรคหนึ่งไปสู่อีกพรรคหนึ่ง เพราะมีพรรคที่เกิดขึ้นใหม่ อย่างเช่นพรรคสามัคคีธรรม, พรรคความหวังใหม่, พรรคเสรีธรรม, พรรคพลังประชาชน, และพรรคที่กำลังมาแรงอย่างพรรคชาติพัฒนา เป็นต้น ซึ่งได้เคยมีงานวิจัยเรื่อง “การย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย” โดย นายนิพนธ์ บุญหลวง (2533) พบว่าพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรคมากที่สุดคือพรรคประชาธิปัตย์ รองลงมาตามลำดับ คือ พรรคสหประชาชาติไทย กิจประชาคม ราษฎร กิจสังคม ชาติไทย รวมไทย และพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรคน้อยที่สุด คือ พรรคประชากรไทยและพรรคปวงชนชาวไทย ส่วนภาคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรคมากที่สุด คือ ภาคกลาง รองลงมาได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรคน้อยที่สุด

สาเหตุของการย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยนั้น พบว่าการย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยมีสาเหตุสำคัญมาจากพรรคการเมืองไทยขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถแจกแจงผลประโยชน์ให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคได้อย่างทั่วถึง

ส่วนผลกระทบต่อการย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยนั้น พบว่า การย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย มีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อระบบการปกครองของไทย คือ ทำให้การปกครองของไทยมักขาดเสถียรภาพ

ในด้านของรัฐบาลได้ตระหนักถึงการพัฒนาระบบประชาธิปไตย เห็นความสำคัญเป็นอย่างยิ่งซึ่งรายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาลได้ระบุถึง “การส่งเสริมประชาธิปไตย” ไว้ดังนี้

1. โครงการพัฒนาประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน

ประวัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปของไทย

พ.ศ.๒๔๗๖ - ๒๕๓๕ จำนวน ๑๓ ครั้ง

ครั้งที่	วันที่ เดือน พ.ศ.	จำนวน ส.ส.	วิธี	จำนวนผู้มีสิทธิ	จำนวนผู้มาใช้สิทธิ	คิดเป็น ร้อยละ	จังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิมากที่สุด	คิดเป็น ร้อยละ	จังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิน้อยที่สุด	คิดเป็น ร้อยละ
๑	๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๖	๗๘	ทางอ้อม	๔,๒๗๘,๒๓๑	๑,๗๗๓,๕๓๒	๔๑.๔๕	เพชรบุรี	๗๘.๕๒	แม่ฮ่องสอน	๑๗.๗๑
๒	๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๐	๖๑	แบ่งเขต	๖,๑๒๓,๒๓๕	๒,๔๖๒,๕๓๕	๔๐.๒๒	นครนายก	๘๐.๕	แม่ฮ่องสอน	๒๒.๒๔
๓	๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๘๑	๖๑	แบ่งเขต	๖,๓๑๐,๑๗๒	๒,๕๑๐,๓๓๒	๓๙.๐๓	นครนายก	๖๗.๓๐	ศรีสะเกษ	๑๖.๒๘
๔	๖ มกราคม ๒๔๘๕	๖๖	แบ่งเขต	๖,๔๓๑,๘๒๗	๒,๐๕๔,๘๗๒	๓๒.๕๒	บุรีรัมย์	๕๔.๘๕	สุพรรณบุรี	๑๓.๔๐
๕	๒๕ มกราคม ๒๔๙๑	๖๕	รวมเขต	๗,๑๗๖,๘๖๑	๒,๑๑๗,๔๖๔	๒๙.๕๐	ระนอง	๕๖.๖๕	สมุทรปราการ	๑๕.๖๘
๖	๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕	๑๒๓	รวมเขต	๗,๖๐๒,๕๖๑	๒,๕๖๖,๒๕๑	๓๓.๕๕	สระบุรี	๗๗.๗๘	กรุงเทพฯ	๒๓.๐๓
๗	๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐	๑๖๐	รวมเขต	๘,๘๕๕,๐๓๕	๕,๖๖๘,๕๖๖	๕๗.๕๐	สระบุรี	๕๗.๓๐	สุพรรณบุรี	๔๒.๔๖
๘	๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๐	๑๖๐	รวมเขต	๘,๕๑๗,๔๘๗	๔,๓๗๐,๗๘๗	๕๑.๐๗	ระนอง	๗๗.๐๐	อุดรธานี	๒๕.๕๒
๙	๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒	๒๔๖	รวมเขต	๑๑,๘๒๐,๑๘๐	๗,๒๘๕,๘๗๗	๕๙.๑๖	ระนอง	๗๒.๕๕	กรุงเทพฯ	๓๔.๖๖
๑๐	๒๖ มกราคม ๒๕๑๘	๒๕๖	แบ่งเขต-รวมเขต	๑๒,๒๔๓,๗๕๑	๕,๕๕๕,๕๒๔	๔๕.๓๗	ภูเก็ต	๖๗.๘๗	เพชรบูรณ์	๓๓.๑๘
๑๑	๔ เมษายน ๒๕๒๑	๒๕๖	แบ่งเขต-รวมเขต	๑๒,๖๒๓,๔๓๐	๕,๐๓๒,๖๒๕	๔๐.๕๐	นครพนม	๖๓.๕๓	เพชรบูรณ์	๒๖.๖๔
๑๒	๒๒ เมษายน ๒๕๒๒	๓๐๑	แบ่งเขต-รวมเขต	๑๒,๒๔๓,๗๕๑	๕,๓๔๕,๐๕๕	๔๓.๖๕	ยโสธร	๗๗.๑๑	กรุงเทพฯ	๑๕.๔๕
๑๓	๑๘ เมษายน ๒๕๒๖	๓๒๔	แบ่งเขต-รวมเขต	๑๔,๒๒๕,๔๗๐	๑๒,๒๕๕,๓๓๕	๘๖.๖๖	ยโสธร	๗๕.๖๒	กรุงเทพฯ	๓๒.๕๗
๑๔	๒๗ กรกฎาคม ๒๕๒๙	๓๔๗	แบ่งเขต-เรียงเบอร์	๑๖,๑๖๐,๑๐๐	๑๖,๐๗๕,๕๕๕	๖๑.๕๓	ชัยภูมิ	๘๕.๑๕	กรุงเทพฯ	๓๗.๒๕
๑๕	๒๔ กรกฎาคม ๒๕๓๑	๓๕๗	แบ่งเขต-เรียงเบอร์	๑๖,๖๕๘,๖๓๗	๑๖,๕๕๕,๕๓๑	๖๓.๕๖	ยโสธร	๕๐.๔๒	สมุทรสงคราม	๓๕.๕๒
๑๖	๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕	๓๖๐	แบ่งเขต-เรียงเบอร์	๑๗,๔๓๒,๐๘๗	๑๕,๒๕๕,๒๐๑	๘๕.๒๘	นุกาหาร	๘๗.๑๑	กรุงเทพฯ	๔๒.๕๖
๑๗	๑๓ กันยายน ๒๕๓๕	๓๖๐	แบ่งเขต-เรียงเบอร์	๑๗,๕๐๑,๗๒๒	๑๕,๗๘๕,๔๔๗	๖๒.๐๒	นุกาหาร	๕๐.๔๑	กรุงเทพฯ	๔๗.๓๕

ด้วยการจัดชุดอาสาสมัครปฏิบัติการเผยแพร่ประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน หมู่บ้านละ ๔ คน ระดับตำบล ตำบลละ ๔ คน ออกเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยใช้งบประมาณ ๒๖๔ ล้านบาท

๒. รัฐบาลจัดตั้ง **องค์กรกลาง** เลือกตั้ง หรือ คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง อันประกอบไปด้วย ผู้แทนกลุ่มอาชีพ องค์กรพัฒนาเอกชน นิสิต นักศึกษา ประชาชนทั่วไป เพื่อเข้าร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ในการดูแลให้พรรคการเมือง นักการเมือง และกลไกรัฐได้ใช้และรักษากฎในการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค ทั้งนี้เพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปโดยเรียบร้อย สุจริต ยุติธรรม และถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย

๓. รัฐบาลได้สนับสนุนให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ได้ใช้สื่อมวลชนของรัฐ โดยเฉพาะโทรทัศน์และวิทยุ ในการชี้แจงนโยบายของพรรคได้อย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ยังทำการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนสนใจ เข้าใจ ตลอดจนมีการเรียนรู้กระบวนการประชาธิปไตย ผ่านทางรายการโทรทัศน์และวิทยุต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบรรยากาศทางการเมืองจะดีขึ้น ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๑๓ กันยายน ที่ผ่านมามีปรากฏว่ามีพรรคการเมืองใด ได้รับเลือกตั้งด้วยเสียงข้างมากเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสภา ดังนั้น รัฐบาลใหม่ที่มาจากการเลือกตั้งจึงต้องเป็น **“รัฐบาลผสม”** และในครั้งนี้ แม้พรรคเทพชนะพรรคการเมือง แต่ก็ต้องร่วมมือกันจัดตั้งรัฐบาล โดยมีนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมดังเจตนารมณ์ของปวงชนชาวไทยทั้งประเทศและหวังว่าเหตุการณ์ดังกล่าว “พฤษภาทมิฬ” คงไม่ปรากฏให้เห็นอีก

บรรณานุกรม

- “กฎหมายนำสนใจ : พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534” อัยการ 15, 168, กุมภาพันธ์ 2535 หน้า 108 - 117
- ภูมิอเล็กตั้ง’ 35 กรุงเทพมหานคร เศรษฐกิจ 2535
- ฐปนรต วัฒนภรณ์ “กระบวนการสื่อสารในการเลือกตั้งระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533
- ณรงค์ ไชยวงศ์ “บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2531 : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาล” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532
- “ตารางจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งแยกตามพรรคและภาค” มติชน 14 กันยายน 2535 หน้า 1
- นิพนธ์ บุญหลวง “การย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533
- “ประวัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปของไทย พ.ศ. 2476-2535 จำนวน 16 ครั้ง” แนวหน้า 2 กันยายน 2535 หน้า 2
- ปิยะพันธ์ ปิงเมือง “ปัญหาพฤติกรรมทางการเมืองออกเสียงเลือกตั้งในระบบการเมืองไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2531” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532
- “ฝ่ายยุทธศาสตร์ องค์การกลาง ผู้พิทักษ์ความสะอาดเลือกตั้ง” 35 ตัวแปรโลกการเมืองไทย” มติชน 9 กุมภาพันธ์ 2535 หน้า 3
- พรชัย เลื่อนฉวี มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการทุจริตและชื่อเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2535
- รังสิมา-ศิริรังษี “ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป 27 กรกฎาคม 2529 ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2530
- สาธิต ชวะโนทัย “การเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2531
- สุริยพันธ์ จิรศักดิ์สุนทร “ความสัมพันธ์ระหว่างห้วคะแนนกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบการเลือกตั้งของไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์ธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2531
- เสนีย์ คำสุข “การศึกษากรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้รับการเลือกตั้ง” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532